

# PAR PRINCIPIĀLU UN PARTEJISKU KRITIKU

Pagājušā gada decembrī PSRS Padomju rakstnieku savienības valdes plenumā izcēlās antipatriotiskās teātra kritiķu grupas atmaskošana. Tai sekoja «Pravda» un vēlāk citos laikrakstos plaši kritiski raksti, kas atsedza šīs grupas tautai naidīgo nostāju un uzskatus.

Atmaskojot šo grupu, «Pravda» rakstīja, ka «izveidojusies antipatriotiska buržuāziskā estētisma epigona grupa, kas iespējams mūsu presē un sevišķi izlaidīgi uzvedas žurnālā «Teatr» un laikrakstā «Sovetskoje Iskustvo». Šie kritiķi zaudējuši savu atbildību tautas priekšā, ir padomju cilvēkam dziļi pretīgā un viņam naidīgā bezmājas kosmopolitisma nesēji, viņi traucē padomju literatūras attīstību, bremzē tās virzību uz priekšu. Viņiem svešas padomju nacionālā lepnuma jūtas.

Tāda veida kritiķi mēģināja diskreditēt mūsu literatūras un mākslas progresīvākās parādības, nikni uzbruka tieši patriotiskiem, politiski mērķtiecīgiem darbiem, it kā aiz to mākslinieciskās nepilnvērtības iegansta.

Un tālāk «Pravda» raksta: «Antipatriotiskās pozīcijās stāvošo kritiķu Borščagovska, Gurviča, Juzovska, Bojadžijeva kaitīgie uzskati baro tautai svešus visāda veida izkropļojumus vairāku kritiķu darbībā.»

Neapšaubāmi, ka šāda veida izkropļojumus varam sastapt arī Padomju Latvijas kritiķu darbos. Šos izkropļojumus varam sastapt jo sevišķi tāpēc, ka mākslas kritiķa mums tiesām ir pati atpalikušāka nozare. Mums vēl nepavisam nav izdīvota no pagātnes atnesā estētiskā-estētiskā pieeja mākslas darbiem. Tā, piemēram, A. Čaks savās recenzijās nav izcēlis mākslas darbos ietvertas galvenās idejas, bet ar tiri formalistisku mākslas darbu vērtēšanu nonācis pie aplamiem un kaitīgiem slēdzieniem. Mūsu kritiķi vēl pārāk svaigas ir menševistisko uzskatu paliekas, kas visādi cenšas notusēt šķiru saturu mākslas darbos, zemojas buržuāzisko rietumu priekšā un pauž liberalismu, kā tas vērojams O. Brikska recenzijās. Mums ir kritiķi, kam sveša patriotiska pieeja padomju literatūras jautājumiem, kas nevis principiāli un veidojoši vērtē mākslas darbus, bet gan ar kosmopolitiskām zivs acīm vēro, kur iekost un ko noārdīt, mēģina, maskējoties ar «kreisu» frazi, graut vērtīgus mākslas darbus, vai arī slavēt tā, ka šī slavēšana neko nedod tautai tās cinā par komunismu. Tādas kosmopolitiskās, buržuāziskās estētisma pilnas recenzijas rakstījuši L. Gurevičs, I. Kaes un J. Pabērzs.

Protams, mūsu literatūras un mākslas darbus ir vēl daudz trūkumu. Tiem nebūt nav jāpaiet garām. Tie radoši, biedriski jākritizē un jāparāda, kā literāro darbu idejiskā un mākslinieciskā vērtība vēl vairāk pieaugtu. Bet to nedara un nevar darīt kritiķi, kas nenēnās literāros darbus dziļi analizēt un izprast, kas reizē ar literāriem darbiem necinās par partijas sprausto mērķu sasniegšanu, par padomju patriotisma audzināšanu, par to jauno, kas ik brīdī dzimst mūsu sabiedrībā, to nedara kritiķi, kas literāro darbu grib novērtēt ar vienu reklamveidīgi kludzošu teikumu.

Kāpēc tādas parādības varēja ieviesties mūsu kritiķā? Tāpēc, ka ne laikrakstu redakcijas, ne Rakstnieku savienība, ne citas mākslinieku organizācijas nav nopietni audzinājušas literatūras un mākslas kritiķus, bet kritiķu nērti uzlicējušas un atstājušas cilvēkiem, kuri vai nu rakstījuši buržuāziskās Latvijas laikā un nav vēl atbrīvojušies no veciem uzskatiem, vai arī cilvēkiem, kas klaji pauž antipatriotiskus, kosmopolitiskus uzskatus un par saviem skolotājiem izraudzījušies borščagovskus, Juzovskus u. tml.

Lai radušos stāvokli likvidētu, vispirms nepieciešams līdz galam atmaskot kosmopolitisko estētisma mūsu kritiķā, izskaust visāda veida tautai svešus izkropļojumus.

Kritiķa un paškritiķa ir padomju sabiedrības attīstību virzošs spēks. Biedrs Staļins rakstīja: «Neizceļot un neatzīstot atklāti un godīgi, kā tas pienākas bolševīkiem, nepilnības un kļūdas mūsu darbā, mēs sev noslēdzam ceļu uz priekšu.

Nu, bet mēs gribam virzīties uz priekšu! Un tieši tādej, ka mēs gribam virzīties uz priekšu, mums jānosprauc par vienu no svarīgākajiem saviem uzdevumiem godīga un revolucionāra paškritiķa. Bez tās nav kustības uz priekšu. Tāpēc arī tik plaši izveidojusies un attīstījusies kritiķa un paškritiķa visās mūsu padomju dzīves nozarēs. Kritiķa un paškritiķa pie mums kļuvusi par nepieciešamību, un taisni kritiķa un paškritiķa ceļ darba laudis apzīpu, ka viņi ir šīs zemes saimnieki.

Bet, kā norādīja biedrs Staļins, ir jāatšķir tautai kaitīgā kritiķa, kas cenšas tikai nomelnot, no mūsu bolševistiskās kritiķas, kuras mērķis ieaudzināt partējiskumu, nostiprināt padomju varu, uzlabot mūsu celtniecības darbu, nostiprināt mūsu kadrus un apbruņot strādnieku šķiru. Un, lūk, lai kritiķa audzinātu, lai tā būtu uz priekšu virzoša, lai tā apbruņotu padomju laudis, tad kritiķu nevar atstāt atsevišķu cilvēku rokās, bet partijai tā jāorganizē un jāvada, lai tā patiešām būtu pašas padomju tautas lieta un kalpotā tautai.

Literatūras un mākslas kritiķai jāvada nevis no mākslas darba formalās puses, bet gan jāizceļ un jāparāda ar saviem ieteiksmes līdzekļiem mākslas darbā ietvertās idejas un jācinās par tām. Kritiķai jāaudzina padomju patriotisma un tautu draudzības jūtas, jāaudzina cilvēki, kas pašai līdzīgi pārvar visus šķēršļus un trūkumus, jāmobilizē tauta arvien jaunām komunisma uzvarām.

«Kritiķis — tas ir pirmais tā jaunā, svarīgā, pozitīvā propagandētājs, kas rodas literatūrā un mākslā,» — raksta «Pravda». Un tādi kritiķi varēs būt tad, ja viņi nepārtraukti un neatlaidīgi mācīsies marksismu-leninismu. Tādi būs kritiķi, ja viņi kritiķas jautājumus izdebatēs partijās organizācijās, redakcijās, Padomju rakstnieku savienībā, ja viņi nesaraujamām saistēm saaus ar bolševīku partiju un visu savu darbu veltīs kopīgai padomju tautu cīņai par komunismu.

(«Cīņas» 1949. g. 10. marta ievadraksts)

## Par stingru demokrātisku mieru starp tautām, pret jauna kara kurinātājiem!

Padomju rakstnieki vienprātīgi pievienojas priekšlikumam par miera piekritēju Vispasaules kongresa sasaukšanu

Pasaules tautas pārņemis jo stiprs satraukums sakarā ar to, ka virknē valstu pēdējos mēnešos arvien skaļāk sāk skanēt jauna kara kurinātāju balsis.

Radio, kino, prese un daudzi politiski darbinieki uztver šīs balsis, lai nū jauna iegrūstu pasauli moku, ciešanu un postījumu mutulī. Arvien biežāk dažādu diplomātu un ģenerāļu runās tiek neslēpti sludināms princips izšķirt tos vai citus strīdus un domstarpības starp valstīm ar ieroču spēku. Šie vārdi nepaliek tikai vārdi — tiek radīti militāri bloki, noris traka brunošanās sacensība. Virknē kapitalistisko valstu arvien niknāk sāk vajāt rakstniekus, zinātniekus, kultūras darbiniekus, kuriem ir progresīvi uzskati. Miljonus vienkāršo cilvēku iebaida ar jauna kara draudiem.

Pasaules tautas negrib jaunu karu un nepieļaus to izraisīt!

Nav nekādu šaubu par to, ka cilvēces lielākais vairākums stāv par mieru, no visas sirds vēlas aizsprostot ceļu karam.

Miera ienaidnieku darbības satraukti, padomju rakstnieki pievieno savu protesta balsi pret jauna kara kurināšanu, par miera aizstāvēšanu starp visas zemeslodes tautām!

Neatkarīgi no rases piederības, reliģiskās un politiskās pārliecības, miera piekritējiem jāapvienojas un visām miera ienaidnieku intrigām jāstāda pretim sava cietā miera griba.

Padomju rakstnieki vienprātīgi pievienojas Starptautiskās kultūras darbinieku sakaru komitejas miera aizstāvēšanai un Starptautiskās demokrātiskās sieviešu federācijas aicinājumam par miera piekritēju Vispasaules kongresa sasaukšanu šā gada aprīlī.

Par mieru starp tautām!

Par kulturu un civilizāciju! Par demokrātiju!

Par mieru visā pasaulē!

PSRS Padomju rakstnieku savienības vārdā:

Aibeks, M. Auezovs, Em. Bukovs, S. Čikovani, I. Erenburgs, A. Fadejevs, K. Fedins, N. Gribačovs, F. Gladkovs, B. Gorbatovs, A. Isakjans, M. Isakovskis, V. Ivanovs, A. Jakobsons, V. Katajevs, Berdi Kerbabajevs, J. Kollas, A. Korņeičuks, V. Koževnikovs, V. Lācis, L. Leonovs, F. Panferovs, V. Panova, P. Pavlenko, A. Pervencevs, B. Polevojs, M. Riškis, B. Romašovs, J. Sempers, K. Simonovs, A. Sofronovs, A. Surkovs, A. Surovs, N. Tichonovs, P. Tičina, Ali Tokombajevs, M. Tursuns-Zade, A. Tvardovskis, S. Šeipačevs, M. Šolohovs, A. Upīts, V. Vasiļevska, A. Venčlova, N. Virta, V. Višņevskis, S. Vurguns

# Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1949. G.

13. MARTA

Nr. 11 (217)

## PSRS AUGSTĀKĀS PADOMES V SESIJA

### INFORMATIVIE ZIŅOJUMI

Par Savienības Padomes sēdi 1949. gada 10. martā

10. martā, pulksten 2 dienā, Kremļī, Lielajā Kremļa pilī, atklāja Savienības Padomes piekto sesiju.

Sēdes vadītājs — Savienības Padomes Priekšsēdētājs deputāts I. Parfenovs dod vārdu Mandātu komisijas Priekšsēdētājam deputātam N. Patoličevam ziņojuma nolāšanai par jaunievēlto Savienības Padomes deputātu pilnvaru pārbaudes rezultātiem; deputāti ievēlēti četrus vēlēšanu apgabalos to deputātu vietā, kas vairs nesastāv Padomē.

Pēc deputata P. Alferova priekšlikuma Savienības Padomē pieņem šādu lēmumu:

«Noklausījusies Mandātu komisijas ziņojumu, Savienības Padome nolemj:

Apstiprināt Mandātu komisijas ziņojumu, kas atzīst par pareizām 40 Savienības Padomes deputātu pilnvaras, kuri ievēlēti 1948. gada 6. jūnijā Lisičanskas vēlēšanu apgabalā Nr. 391, 1948. gada 27. jūnijā Slavjanskas vēlēšanu apgabalā Nr. 63 un Berdskas vēlēšanu apgabalā Nr. 222, kā arī 1948. gada 14. novembrī Novogradas-Volinskās vēlēšanu apgabalā Nr. 409.»

Savienības Padomes Priekšsēdētājs deputāts I. Parfenovs paziņo, ka sesijai iesniegti izskatīšanai šādi jautājumi:

Par Tautību Padomes sēdi 1949. gada 10. martā

10. martā, pulksten 4 dienā, Kremļī, Lielajā Kremļa pilī, atklāja Tautību Padomes piekto sesiju.

Sēdes vadītājs — Tautību Padomes Priekšsēdētājs deputāts V. Kuzņecovs dod vārdu deputātam N. Avehimovičam Mandātu komisijas ziņojuma nolāšanai par jaunievēlētā Tautību Padomes deputātu pilnvaru pārbaudes rezultātiem; deputāts ievēlēts Abchāzijas APSR Očemčiru vēlēšanu apgabalā Nr. 408 tā deputata vietā, kas vairs nesastāv Padomē.

Pēc deputata A. Peļes priekšlikuma Tautību Padome pieņem šādu lēmumu:

«Noklausījusies Mandātu komisijas ziņojumu, Tautību Padome nolemj:

Apstiprināt Mandātu komisijas ziņojumu, kas atzīst par pareizām tā Tautību Padomes deputātu pilnvaras, kurš 1948. gada 20. jūnijā ievēlēts Abchāzijas APSR Očemčiru vēlēšanu apgabalā Nr. 408.»

Tautību Padomes Priekšsēdētājs deputāts V. Kuzņecovs ziņo, ka sesijai iesniegti izskatīšanai šādi jautājumi:

Par Savienības Padomes un Tautību Padomes kopīgo sēdi 1949. gada 10. martā

10. martā, pulksten 7 vakarā, Kremļī, Lielajā Kremļa pilī, notika Savienības Padomes un Tautību Padomes kopīga sēde.

Sēdi vada Tautību Padomes Priekšsēdētājs deputāts V. Kuzņecovs.

Par Tautību Padomes sēdi 1949. gada 11. martā

11. martā, plkst. 11 no rīta, Kremļī, PSRS Augstākās Padomes sēžu zālē, sākās Tautību Padomes sēde. Priekšsēdētājs — Tautību Padomes priekšsēdētājs V. V. Kuzņecovs.

Tautību Padome noklausījās Tautību Padomes budžeta komisijas priekšsēdētāja deputata I. S. Čochlova koreferatu.

Pēc Tautību Padomes budžeta komisijas koreferata sākās debātes par dienas kārtības pirmo punktu. Debātes piedalījās: deputāts V. T. Lācis (Latvijas PSR, Kiroma vēlēšanu apgabals), deputāts A. Abdurachmanovs (Uzbekijas PSR, Fergānas vēlēšanu apgabals), deputāts

Par Savienības Padomes sēdi 1949. gada 11. martā

11. martā, pulksten 6 vakarā, PSRS Augstākās Padomes sēžu zālē Kremļī notika Savienības Padomes sēde.

Sēdi vada — Savienības Padomes Priekšsēdētājs deputāts I. Parfenovs.

Savienības Padome noklausījās Savienības Padomes Budžeta komisijas priekšsēdētāja deputata L. Kornijeca koreferatu.

Pēc Savienības Padomes Budžeta komisijas koreferata sākās debātes par darba kārtības pirmo punktu. Debātes runāja: deputāts A. Kļeševs (Baltkrievijas PSR Pīnksas vēlēšanu apgabals), deputāts J. Paleckis (Lietuvas PSR Panevežes vēlēšanu apgabals) deputāts V. Za-

1. PSRS Valsts budžeta apstiprināšana 1949. gadam un pārskata apstiprināšana par PSRS Valsts budžeta izpildīšanu 1947. gadā.

Jautājumu iesniedz PSRS Ministru Padome.

2. PSRS Augstākās Padomes Prezidija Dekretu apstiprināšana.

Jautājumu iesniedz PSRS Augstākās Padomes Prezidijs.

Pēc deputata V. Nedosekina priekšlikuma Savienības Padome vienbalsīgi uzņem šos jautājumus sesijas darba kārtībā.

Pēc deputata T. Selivanova priekšlikuma Savienības Padome pieņem sekojošu kārtību jautājumu izskatīšanai: ziņojumu par PSRS Valsts budžetu 1949. gadam un pārskatu par PSRS Valsts budžeta izpildīšanu 1947. gadā noklausīties Tautību Padomes un Savienības Padomes kopīgajā sēdē, bet budžetu komisiju koreferatus noklausīties, budžeta apspriešanu un tā apstiprināšanu izdarīt katrā palātā atsevišķi; jautājumu par PSRS Augstākās Padomes Prezidija Dekretu apstiprināšanu apspriest katrā palātā atsevišķi.

Ar to Savienības Padomes pirmo sēdi slēdz.

1. PSRS Valsts budžeta apstiprināšana 1949. gadam un pārskata apstiprināšana par PSRS Valsts budžeta izpildīšanu 1947. gadā.

Jautājumu iesniedz PSRS Ministru Padome.

2. PSRS Augstākās Padomes Prezidija Dekretu apstiprināšana.

Jautājumu iesniedz PSRS Augstākās Padomes Prezidijs.

Pēc deputata G. Butenko priekšlikuma Tautību Padome vienbalsīgi uzņem šos jautājumus sesijas darba kārtībā.

Pēc deputata N. Kovaļa priekšlikuma Tautību Padome pieņem sekojošu kārtību jautājumu izskatīšanai: ziņojumu par PSRS Valsts budžetu 1949. gadam un pārskatu par PSRS Valsts budžeta izpildīšanu 1947. gadā noklausīties Savienības Padomes un Tautību Padomes kopīgajā sēdē, bet budžetu komisiju koreferatus noklausīties, budžeta apspriešanu un tā apstiprināšanu izdarīt katrā palātā atsevišķi; jautājumu par PSRS Augstākās Padomes Prezidija Dekretu apstiprināšanu apspriest atsevišķi katrā palātā.

Ar to Tautību Padomes pirmo sēdi slēdz.

Ziņojumu par PSRS Valsts budžetu 1949. gadam un par PSRS Valsts budžeta izpildīšanu 1947. gadā sniedza PSRS Finanču ministrs deputāts A. Zverevs.

Pēc deputata A. Zvereva ziņojuma Savienības Padomes un Tautību Padomes kopīgo sēdi slēdz.

M. Samedovs (Azerbaidžanas PSR, Masalinskas vēlēšanu apgabals), deputate Z. A. Andrejeva (Čuvašijas APSR, Čeboksaru vēlēšanu apgabals), deputāts V. P. Zotovs (KPFPSR Krasnodaras vēlēšanu apgabals), deputate M. P. Kaunaite (Lietuvas PSR, Trokaišu vēlēšanu apgabals), deputāts G. J. Rudjs (Moldāvijas PSR, Drokiļjevas vēlēšanu apgabals), deputāts Z. A. Šaškovs (Čuvašijas APSR, Alatiras vēlēšanu apgabals), deputāts I. I. Turjanicja (Ukrainas PSR, Užgorodas vēlēšanu apgabals), deputāts T. Kulatovs (Kirgizijas PSR, Uzgeņas vēlēšanu apgabals).

Ar to Tautību Padomes otra sēde beidzās.

voronkovs (Kuibiševs apgabala Čapaļevskas vēlēšanu apgabals), deputate T. Šuandina (Ivanovas apgabala Ivanovas pilsētas vēlēšanu apgabals), deputāts A. Veimers (Igaunijas PSR Rakveres vēlēšanu apgabals), deputāts D. Korotčenko (Ukrainas PSR Amur-Ņižņedņeprovskas vēlēšanu apgabals), deputāts N. Skvorcovs (Uzbekijas PSR Taškentas lauku vēlēšanu apgabals), deputāts N. Beļajevs (Altaja novada Barnaulas pilsētas vēlēšanu apgabals), deputāts S. Karapetjans (Armēnijas PSR Nor-Badžazetas vēlēšanu apgabals).

Pēc tam Savienības Padomes otro sēdi slēdz.

# Teatra «kritiķis» — kosmopolīts zinātnisko darbu vērtētāja lomā\*

## Atklāta vēstule redakcijai

Latvijas Komunistiskās (bolševiku) partijas X kongresā LK(b)P CK sekretārs b. Peļše bargi, bet taisnīgi kritizēja Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas Ekonomikas institūta darbu.

Ekonomikas institūts nav devis presē buržuāzisko antimarksistisko teoriju kritiku ekonomisko zinātņu laukā, nav sācis presē cīņu pret marksism-leninismam naidīgām ekonomiskām teorijām, Institūts nepieļaujami gausi strādā pie tautas saimniecības svarīgāko problēmu atrisināšanas. Institūts nav izvirzījis tādas problēmas kā rūpniecības uzņēmumu pabeļināšana, rūpniecības iekšējo resursu izmantošana. Institūts vēl nepietiekami izstrādājis kolchozu celtniecības problēmas.

Institūta partijas organizācija un viss kolektīvs bolševistiski apsprieda trūkumus Institūta darbā un praktiski secināja, ka tas jāuzlabo, kā jāizskaidro tie trūkumi, uz kuriem norādīja b. Peļše.

Institūts virs plāna nosprauda konkrētus pasākumus, kuru mērķis — palīdzēt kolchozu celtniecībai Latvijas PSR un vairākiem republikas rūpniecības uzņēmumiem.

Institūta kolektīvs uzņemas saistību likvidēt robus Institūta darbā, uz kuriem norādīja b. Peļše, un godam veikt tos uzdevumus, kurus tam uzliek partija un valdība.

Bet atradās teatra «kritiķis», kas nolēma sasildīt rokas pie b. Peļšes pametotās kritikas un dezorientēt padomju sabiedrību, ķeroties pie meliem un sagrozījumiem, cenšoties parādīt atsevišķus Institūta zinātniskos darbus nepareizā, acēnā gaismā. Diemžēl, atradās arī preses orgāns, kas atļāva izlietot savas slejas šiem netīrajem vingrinājumiem. Mēs runājam par V. Grigorā-Gureviču rakstu «Literatūra un Māksla» 1949. g. 27. februāra numurā — «Mierīgais dīķis».

Šis autors noderbojas ne tikai ar citātu viltošanu no Institūta manuskriptiem, ar to sagrozīšanu, tā ielikšanu, kā manuskriptā nemaz nav, un uz šā pamata gānīdams visu Institūta kolektīvu, pārmedzams Institūta vadību, ka tā «pūš miglu acīs» utt., — bet arī pauž savā rakstā kaitīgas, nepareizas domas un apsvērumus, kas var apmulsināt padomju sabiedrību.

Tā, mēģinādams kritizēt lauksaimniecības artela «Nākotne» organizatoriski saimniecisko plānu, kas izstrādāts ar zinātnieku brigādes piedalīšanos un ko sasnāgtā atstāstījumā publicējis «PSR Zinātņu Akadēmijas Vēstis» b. Peremikins, — V. Grigorā-Gurevičs pār-

met plāna sastādītājiem, ka plānā nav paredzēts nekādiem jaunajiem vienību ekas, bet tikai pakāpeniski pārcelt zemniekus no vienībām uz centrālo kolchoza ciematu. V. Grigorā-Gurevičs saka, ka «par vienu no svarīgākajām problēmām pašlaik izvērsās... atsevišķo vienību likvidēšana». Viņš acīm redzot grib iebiedēt zemniekus un atturēt viņus no iestāšanās kolchozos, draudēdams viņiem ar vienību ēku nojaukšanu, tiklīdz viņi iestāsies kolchozā.

Patiesībā nevienam netaisās nojaukt zemnieku - kolchoznieku vienību ekas, ja tās ir stipras un noderīgas dzīvīšanai. Kolchoziem vispirms jāuzceļ sabiedriskās un ražošanas ekas un pakāpeniski reālo iespēju robežās jāceļ jaunas nepieciešamas kolchozu dzīvojamās ekas. Tā pakāpeniski izveidošas kā kolchozu centra ciemats, tā brīgu ekas un attālākās fermas ar dzīvojamām ēkām. Tā pastāvīgās ekas daudzos gadījumos būs izdevīga bāze tālākai attīstībai.

Šie apsvērumi arī likti kolchoza «Nākotne» plāna pamatos: saskaņā ar to jau pirmajā gadā tiks uzceltas daudzas ražošanas ekas, un tuvākajos četros gados paredzēts uzcelt 17 dzīvojamās mājas tiem kolchozniekiem, kam nav dzīvokļu, turklāt ceļot šīs mājas kolchoza ciemata teritorijā.

Tālāk V. Grigorā-Gurevičs domā, ka kolchoza «Nākotne» plānā ieprojektēta pārāk zema ziemeņu labības raža 1952. gadam — 26—28 centneri no viena ha — un liek priekšā jau 1949. gadam visiem kolchoziem sastādīt savus ražošanas plānus, pieņemot par pamatu 26—28 centneru ziemeņu graudu kultūru ražu kā vidējo. Ar to V. Grigorā-Gurevičs ielēg kolchozniekiem celt gaisa pīlis, sastādīt ražošanas plānus un kolchoznieku ienākumu un izdevumu aprēķinus, — viņš ieteic 1949. gadam visos kolchozos iekārtot ražu, kas pārāk stipri pārsniegtu divu iepriekšējo gadu caurmēra ražu.

Nav šaubu, 1949. gadā kolchozi panāks vēl labākus rezultātus ražībā nekā iepriekšējos gados. Visiem līdzekļiem jāatbalsta šī kolchozu un kolchoznieku cīņa. To arī dara Padomju valdība. Bet tajā pašā laikā, ievirzot visas pūles maksimālu stacionāru ražu ievākšanai, plānus un aprēķinus sastādīt, jāņem vērā kolchoza konkrētie apstākļi, lai ar nemākulīgiem aprēķiniem nesagrautu tā ekonomiju.

V. Grigorā-Gureviča nostādne patiesībā nav nekā cits kā kreiso «projekta» draudzīgā propagandā kolchozu celtniecībā, propaganda, kuras nolūks diskreditēt kolchozu plānošanu.

Bēdīgi sagrozot un viltojot frazes un

pat neēdīgi ieliekot savus vārdus to vietā, kas patiesībā rakstīti Institūta vecākā zinātniskā līdzstrādnieka b. Klaipa manuskriptā, V. Grigorā-Gurevičs uzbrūk pēdējam par to, ka tas savā dārtā «Latvijas PSR darba bilance» rakstā par vispār zināmu faktu, ka daļa Daugavpils apriņķa zemnieku nav varējuši saņemt zemes piegriezumus padomju zemes reformas laikā un palikuši ar saviem sīkajiem zemes gabaliem; uzbrūk arī par to, ka b. Klaips atrod šo zemnieku stāvokli par grūtu un neapmierinošu. Bet fakts tomēr paliek, ka daļa zemnieku ne tikai Daugavpils apriņķī, bet arī citos Latvijas apriņķos nav varējuši palielināt savus zemes gabalus padomju agrarreformas laikā, jo šajos apriņķos zemi nebija kur ņemt. Kā zināms, latviešu buržuāzija turēja Latgali iekšējās puskolonijas stāvoklī un nelaida latgaliem uz tiem rajoniem, kur zemes ir vairāk. Politiskajam spekulāntam V. Grigorā-Gurevičam nav saprotami tiešie un patiesie vārdi, ar kuriem partija un padomju vara novērtē sīkzemnieku — individuālo zemnieku stāvokli. «Sīkām saimniecībā nav lemts izkļūt no trūkuma», teica Padomju valsts galva Lenins zemniekiem (XXIV sējums, 540 lpp., 3. izd.).

Izeja no šā stāvokļa ir zemnieku apvienošanās kolchozos, radot tādā kārtā lielas nacionālās socialistiskās saimniecības, kas patiesi spēj vest un arī vedīs zemniekus uz laimīgu un pārticīgu dzīvi. Tādēļ partija un padomju vara, Lenins un Staļins aicina zemniekus stāties uz šā ceļa. Tādēļ Latvijas zemnieki arī jau iesākuši tūkstotiem apvienoties kolchozos.

Tālāk demagoģis un literārs spekulants V. Grigorā-Gurevičs uzbrūk kolchoza «Nākotne» plānam un b. Peremikinam par to, ka tikai 2 miljonus rubļu paredzēts ieguldīt kolchoza kapitalizējumā piecos gados un daļu līdzekļu paredzēts saņemt kredīta veidā. Viņš prasa, lai kapitalizējuma tūktu piešķirti lielāki līdzekļi, nekā paredzēts plānā.

Strīdēties ar tādu «kritiķi» nav nozīmes; viņš vienkārši jāatmasko. Lieta tā, ka viņš gan uzņemas kritizēt kolchoza plānu, bet viņam pat nav jēgas par to, ka atskaņījumu apmērus kolchoza nedalaīmiem fondiem noteic staliniskie lauksaimniecības artela statūti: — ne vairāk par 20% no naudas ienākumiem. Tādēļ, ja plānā noteikts ienākums, tad līdz ar to doti arī atskaņījumi nedalaīmā fondā. Piekrydzanis organizatoriski saimnieciskajā plānā aprēķinātiem kolchoza «Nākotne» ienākumiem un pieprasīdams palielināt atskaņījumu nedalaīmā fondā, atmaskotais teatra kritiķis — kosmopol-

īts tikai pierāda, ka kolchoza statutu pamattezes viņam ir ķīniņu ābece.

No visiem tiem meliem, kurus sābīvējis savā rakstā V. Grigorā-Gurevičs, mēs uzskatām par nepieciešamu pakāvēties nedaudz plašāk pie šeit minētajiem jautājumiem, jo V. Grigorā-Gureviča «atkļūmums», ja tos nem par pilnu, var tikai kaitēt mūsu padomju sabiedrībai un samulsināt laudis. Par visu pārējo V. Grigorā-Gureviča raksta saturu aprobežosimies tikai ar īsām piezīmēm.

Melīgs ir apgalvojums, it kā Ekonomikas institūta piedalīšanās, sagatavojot iespiešanai S. A. Udačina darbu «Padomju zemes reforma Latvijā», izpaudās tikai tajā faktā, ka Institūts uzgrāmatas atzīmējis savu marķu. Vadošo organizāciju uzdevumā Institūta kopā ar grāmatas redaktoru b. F. Deglavu un vairākiem citiem biedriem veicis lielu darbu, kritizēdams, labodams un pārtaisādams pirmatējo manuskriptu, ko pierāda manuskripta pirmatējā varianta salīdzināšana ar grāmatu, kā arī dokumentālie materiāli, kas raksturo Institūta darbu pie šīs grāmatas. Par šo Institūta lielo palīdzību raksta arī pats autors grāmatas ievadā.

Melīgs ir pārmetums b. Klaipam, it kā viņš nepareizi operē ar skaitļiem par darba spēka pieaugumu rūpniecībā.

Jāatzīmē, ka attiecībā uz b. Klaipa manuskriptu V. Grigorā-Gurevičs nav kautrējies ķerties pie tiešas blēdības: no konteksta izrautajā frazē «tāds atrisinājums iztirzājuma ienesis fragmentu raksturu, bet jāva sakopot uzmanību uz galveno», V. Grigorā-Gurevičs ielika vārda «bet» vietā vārdu «nes» un pēc tam izkritizē paša sacerēto frazi.

Melīgs ir arī apgalvojums, it kā Institūta līdzstrādnieki - komunisti biedri Klaips, Nečetņijs un Rudoviča pārādījušies Institūta kā b. Starodubskā «astē». Biedrs Klaips iestājās Institūta reizē ar b. Starodubski, bet b. Rudovičs — pusbudu pirms b. Starodubskā. Biedra Nečetņija iestāšanās Institūta nav nekādā veidā saistīta ar b. Starodubski.

Melīgs ir apgalvojums, it kā Institūtam divus un pus gadus bija 38 zinātniskie līdzstrādnieki, jo līdz 1948. gada februārim Institūtam bija tikai 14 zinātniskie līdzstrādnieki, ieskaitot arī Institūta direktori, bet patlaban Institūta strādā 25 zinātniskie līdzstrādnieki kopā ar direktori.

Melīgs ir apgalvojums, ka Institūta tematika uzbuvēta, nevis ievērojot tautas saimniecības vajadzības, bet piemērojoties līdzstrādnieku gaumei un individuālām īpatnībām.

Institūta piegādes plāns apstiprināts 1946. gada pirmajā pusē, kad tajā bija tikai divi zinātniskie līdzstrādnieki. Tātad jau tikai tādēļ vien tāda pielāgošana nevarēja būt. Bez tam Institūta tematisko plānu, kā zināms, izskata un apstiprina attiecīgās ļoti autoritatīvās vadības instances.

Melīgs ir apgalvojums, ka daži zinātniskie līdzstrādnieki divos ar pusī gados nav uzrakstījuši ne rindītu zinātnisku darbu.

Visi Institūta zinātniskie darbinieki veic savu darbu saskaņā ar apstiprināto plānu, pie kam lielākā daļa šo darbu vai nu nobeigta vai tuvojas nobeigumam.

Melīgs ir apgalvojums, ko piedēvē profesoram Kovalevskim — it kā Institūts uzskata par pilnīgi pateiktiem darbus, kurus vēl nav apstiprinājis Institūta Zinātniskā padome. Biedrs Kovalevskis tikai atzīmēja sienas avīzē un pārskatā, ka darbus, par kuriem paņēris runāt, to izpildītāji — zinātniskie līdzstrādnieki ir pabeiguši.

Ja V. Grigorā-Gurevičs būtu apzīnījis cilvēks, tad viņš būtu pateicis, ka Institūta darbu plānā 1949. gada 1. pusgadā paredzēts recenzēt, apspriest un sagatavot iespiešanai darbus, ko līdzstrādnieki izpildījuši 1948. gadā.

Būtu bijis nogurdinoši uzskatīt tālāk V. Grigorā-Gureviča melīgos apgalvojumus, jo vairāk tādēļ, ka nesen no Latvijas K(b)P CK atbildīgiem darbiniekiem tas saņēmis peļnītu raksturojumu — kaitējuma presē (Sk. «Cīņa», 2. III. Rīgas pilsētas mākslas un literatūras darbinieku sapulces pārskats). V. Grigorā-Gureviča raksts sastāv gandrīz vai no meliem, apmelojumiem, bēdīgiem viltojumiem un faisicēšanas vien.

Acīm redzot, piedzīvojis smagu sagrāvi teatra kritikas laukā kā antipatriots kosmopolīts, V. Grigorā-Gurevičs nolēmis uz ātru roku uzlabot savu stāvokli ar diversiju ekonomiskās zinātnes laukā, kur, kā tas pilnīgi skaidri redzams, viņš neko nevēd. Tomēr nevar runāt, ko diemžēl darīja laikraksts «Literatūra un Māksla», ka šādi «meistari» ar savām netīrajām spalvām apraipa mūsu padomju laikrakstu slejas.

PSR Zinātņu akadēmijas Ekonomikas institūta darbinieki:

- O. Klaips,
- N. Kovalevskis,
- L. Kvasvičs,
- A. Motrovs,
- N. Nečetņijs,
- V. Peremikins,
- K. Rudovičs,
- L. Starodubskis

## Preses apskats

### IZSKAUST TAUTAI NAIDĪGO KOSMOPOLITISKUMU

Ikviena lasītāja jūt, ka setura dažādības ziņā laikraksts «Literatūra un Māksla» pamazām sācis uzlaboties. Tajā mazliet biežāk parādās mūsu labāko rakstnieku, kā Andreja Upiša, Viļa Lāča, Annas Sakses, Arvida Grigūļa, Annas Brodeles u. c. raksti. Laikraksts publicē interesantus rakstus par padomju republikām, par tautas demokrātijas valstīm u. tml.

Turpretim, kas attiecas uz kritiku «Literatūra un Mākslā», tad tā vēl vienmēr ir principiāli nenoteikta, atrodas uz ārkārtīgi zema līmeņa.

Lasītāji droši vien vēl atceras 1947. gada pēdējos mēnešos, kad centrālajā presē parādījās kritiskas piezīmes par A. Fadejeva romanu «Jaunā gvarde» un K. Simonova «Tēvijas dūmī». Izlasot šīs kritikas, ikviens literatūras vērtētājs saprata, cik nopietni un principiāli jāiedalīnās katrā literatūras darbā, lai to pareizi novērtētu, lai par to uzrakstītu recenziju, kurā ar publicistikas līdzekļiem paustu literatūras darbā ietvertās vai ar šo darbu saistītās idejas. Bet kā pēc šīm kritiskām rīkojās «Literatūra un Mākslas» kritiķi? Viņi 1948. gada 2. numura ievadā «Nopietnāku kritiku» pavisam nenopietni pasludināja jaunu pakāpi literatūras vērtēšanā un nepārprotami pieprasīja kritizēt literāros darbus katrā ziņā, jo mūsu literatūras darbi tik un tā neesot patī pilnība. Tas bija neapsaubāmi izlēciens, kas prasīja kritiku kritikas dēļ un kurā nevarēja saskatīt nopietnu patriotisku pieeju padomju literatūrai un padomju literatūras sapemtajam mantojumam.

Reizē ar minēto ievadu sūcās arī šī «jaunā palcāpe» «Literatūra un Mākslas» slejās: Annas Brigāderes atstāto mantojumu «novērtēja» tā, ka nolīdzināja līdz ar zemi; sarīkoja savās slejās neatzīstamu «diskusiju» par Annas Sakses romanu «Pret kalnu», kurā par katru cenu meklēja trūkumus, bet neizcēla svarīgo, galveno; ievietoja tādu Rakstnieku savienības valdes sēdes «at-

referējumu», kas nolīdzināja ar zemi Literatūras un valodas institūta darbību utt. Par visiem šiem jautājumiem ir daudz runāts un rakstīts un «Literatūra un Mākslas» pozīcijas minētajos jautājumos atzītas par nepareizām. Gan mūsu laikrakstā, gan dažādās apspriedēs «Literatūra un Mākslas» atsevišķiem kritiķiem norādīts, ka nevajag kā sīkmaņiem meklēt tikai trūkumus, meklēt pat tad, ja tie ir kniepatadas lielumā, bet jāparāda galvenais, svarīgākais, jāparāda literāro darbu vadošā ideja un tas, kā šī ideja iemiesota mākslas tēlos. Šī doma ir jo sevišķu spēku un pārliecību izteikta centrālajā presē publicētajos rakstos par antipatriotiskās teatru kritiķu grupas atmaskošanu. Bet «Literatūra un Mākslas» slejās visbiežāk sastopamie kritiķi šos pareizos un nepārprotamos norādījumus «saprātīgi» pavisam aplami un acēnri.

Kāpēc tad notiek šādi ne ar ko neattaisnojami izlēcieni «Literatūra un Mākslā»? Tāpēc, ka pamatos pareizi nostādīto laikrakstu izdevies kritikas jautājumos «iesturmēt» cilvēkiem, kuri izceļas vienīgi ar to, ka patriotiskā pieeju literatūrai un principus viņu rakstos aizstāj kosmopolitiska spriedēšana vai arī ultra kreisās frazes. Ja palūkojamies, kas «Literatūra un Mākslā» rakstījis galvenos kritiskos rakstus, kas tādā bijuši tie, kas centušies dot vadošus norādījumus mūsu literatūrai, tad starp visbiežāk sastopamiem autoriem nerēdams ne mūsu labākos rakstniekus, ne arī partijas darbiniekus ideoloģiskajā laukā. Redakcija gandrīz nemaz nav no viņiem organizējusi vadošus kritiskus rakstus. Tā vietā kā galvenie autori no numura numurā rakstījuši: J. Pabērzs, L. Gurevičs, O. Brikskiss un vēl daži. Kādus uzskatus tad viņi pauduši un kādus norādījumus centušies dot rakstniekiem? Atbildesim uz šo jautājumu ar dažā pēdējo «Literatūra un Mākslas» numuru apskati.

Kad centrālajos laikrakstos parādījās raksti, kas atmaskoja antipatriotisko

kritiķu grupu, tad šur tur bija manāmi mēģinājumi glābt kosmopolitismu. Bet šie mēģinājumi ne Leningradā, ne citur neizdevās. Padomju laudis «Iztīrija gaisu» un apņēmās aizmēzt projām visu to, kas traucē attīstīties progresīvajai padomju mākslai.

Turpretim pie mums, no pirmā acu uzmetiena, likās, ka nav nekādu mēģinājumu glābt kosmopolitisma ietekmi. Piemēram, «Literatūra un Māksla» šī gada 6. numurā ievietoja plašu rakstu «Augstāk teatra kritikas idejisko līmeni», kurā atmasko antipatriotiskos izkropojumus, kurā uzskaita kritiķus, kas pēc autora domām pielauduši kļūdas savās recenzijās. Vienalga, kāda kļūda un kāds trūkums katram kritiķim bija — visi tiek «mesti pār vienu kārti», visi tiek «pasniegti» reizē ar antipatriotisko kritiķu atmaskošanu. Un tā pēc «Literatūra un Mākslā» ievietotā rakstā izdarītās un laimīgi pabeigtās kritiķu kritizēšanas izrādās, ka gandrīz visi tie, kas mūsu republikā runājuši vai rakstījuši par teatru, un pa daļai arī tie, kas nav rakstījuši un runājuši, nokļuvuši vienā antipatriotiskā noņemē.

Ko tad šāda rīcība «Literatūra un Mākslas» slejās nozīmē? Tā nenozīmē neko citu kā maskētu antipatriotisma, buržuāziskā estētisma un snobisma glābšanu. Patājam visus vienādus un tad viegli pārbauc pār nepienemamiem elementāriem recenzijās. Minētā raksta autori centušies panākt, lai vilks būtu paēdis un kaza paliktu dzīva, t. i., lai rastos iespāds, ka kosmopolitiskais estētisms atmaskots, lai būtu saicēts troksnis, bet aiz šā troksņa klusītiņām un nepamanīti viss turpinātos tāpat kā bijis.

Vēl vairāk. Minētais raksts ievietots bez paraksta, bet šā raksta sagatavošanā piedalījušies J. Pabērzs un L. Gurevičs. Un ja nu mēs alceramies, kādas recenzijas rakstījuši L. Gurevičs un J. Pabērzs, tad vis viņu rakstus atgādina vecu vecu zagļu papēmienu slēpt

pēdas, un proti, zaglis, pats pirmais kliez — ķeriet zagli!

Tātad troksņa radīšana un ēnas mešana uz visiem, lai būtība nekā ne mainītos, lai viss paliktu pa vecam, — tāda ir «Literatūra un Mākslā» ievietotā raksta patiesā jēga.

Ka sacellāis troksnis «Literatūra un Mākslas» slejās ir tikai troksnis, ka nekāda nopietnāka pieeja literatūras parādībām pēc šā troksņa šai laikrakstā nav vērojama, to pierāda šādi fakti.

«Literatūra un Mākslas» 7. numura ievads uzrakstīts par cīņu pret veko. Bet kā tad šī cīņa šal ievadā notiek? Ar «kreisu» frazi un ar to, ka autors jūtas tik spējīgs, ka ar vienu teikumu vai pat nepilnu teikumu «izsmeloši» novērtē rakstnieku. Mēs visi esam lasījuši J. Grota dzeju, kura neapsaubāmi apliecinā dzejnieka pāraugšanu un izteic padomju zemnieka pirmo uzvaru prieku. Bet tani pašā laikā mēs visi jūtam, ka Grota zemnieku dzejas tematiskā bagātība nav tik liela kā padomju zemnieka dzīves īstenība. Par to runāts ne vienu reiz! vien. Bet kā šo domu no jauna uzslida un kā «formulē» minētā ievada autors? Viņš «revolucionāri» paziņo: «Ko tautai var palīdzēt viņas darbā J. Grota dziedotie zemnieki», ja neesot parādīts tā paša zemnieka «darba dienu sūtrums, viņa patiesās izjūtas un pārdzīvojumi — viņa reālā dzīve». Ko ar šo teikumu ievada autors īsti grībējis pateikt? Vai tad mūsu padomju zemnieku patiesās izjūtas un pārdzīvojumi — viņa reālā dzīve nav tāda, ka var dziedāt? Bez šaubām, ka zemnieks var dziedāt un dzied liksmāk kā jebkad. Piemēram, Liepājas apriņķa kolchoza «Zelta Druva» kolchoznieki lepojas ar savu biedrni Gedgovdi ne tikai tāpēc, ka tā labākā lopkope, bet arī tāpēc, ka tā labākā dziedātāja un ka tās dziesmas skan kolchozā no agra rīta līdz vēlam vakaram. Mēs varam prasīt un mums jāprasa, lai dzejas tematika būtu tikpat bagāta kā visa mūsu dzīve, bet ir aplami un nosodāmi nostādīti pret dziedāšanu un teikt, ka dziedāšana vispār demobilizē tautu (skat. rakstu otrā lapusē tajā pašā «L. un M.» numurā). Un tā nu iznāk, ka «Literatūra un Mākslas» ievadā lietotais nicinošais teikums par dziedotiem zemniekiem nesasaucas ar

«Zelta Druvas» kolchozniekiem, nesasaucas ar b. Gedgovdi, nesasaucas ar padomju zemnieku, kas stājas kolchozā un priecējas jau par pirmajiem kolektīvā darba panākumiem. Minētais teikums drīzāk sasaucas ar budžu noskaņām. Bet kā šādu nepārdomātu, ar «kreisu» frazi maskētu teikumu var dot kā norādījumu rakstniekiem?

Tie paši vēzi un pat tajā pašā kultūrē turpinājās «Literatūra un Mākslas» slejās pēc kosmopolitisko kritiķu grupas atmaskošanas līdz pat pēdējam 10. numuram. Vēl vairāk. Izrādās, ka kosmopolitu darbības lauks pat paplašinājies. Sodiens mēs publicējam PSR Zinātņu akadēmijas Ekonomikas institūta darbinieku atklātu vēstuli. Šajā vēstulē Zinātņu akadēmijas darbinieki protestē pret V. Grigorā-Gureviču rakstu «Mierīgais dīķis». V. Grigorā-Gurevičs jeb istā vārdā mums jau labi pazīstamais L. Gurevičs, it kā pamatodamies uz mūsu partijas organizācijas X kongresā izteikto kritiku, patiesībā izdara veselu diversijas aktu pret Ekonomikas institūta darbību un ievazā nepieņemamus un politiski kaitīgus uzskatus mūsu agrarās politikas jautājumos.

Tātad L. Gurevičs ar vienādi lielu kompetenci uzstājas literatūras, dramaturģijas, muzikas un pat agraros un tautsaimnieciskos jautājumos! Lasītājs izbrīnā jautās, vai viņš patiesām ir tik liels specialists visos šajos jautājumos? Protams, ka nē. Bet viņam ir kosmopolita specialitāte neko nemīlēt un visu meklēt, kur var iekost, ko var kompromitēt un ko var ārdīt. Ar šo specialitāti tad arī viņš uzstājas visās nozarēs.

Tāds stāvoklis «Literatūra un Mākslas» slejās valrs nedrīkst turpināties. Tās redakcija jāapstiprina un tās darbībai jādibinās uz nesatricināmiem marksisma-leninisma pamatiem.

Padomju sabiedrībā literatūra un māksla ir varens līdzeklis tautas sociālā politiskā, kulturālā un mākslinieciskā audzināšanai. Tāpēc literatūru, mākslu un kritiku nevar pārvērst par atsevišķu cilvēku lietu, bet tai jābūt saauģušai ar mūsu partiju, jāiet mūsu partijas vadībā, tai jābūt visas padomju tautas lietai.





# Padomju dramaturģijas uzdevumi un teātra kritika

KONSTANTINS SIMONOVS

**Turpinājums no 4. lapa pusei**

Padomju tauta prasa, lai mūsu dramaturģijā parādītu galveno, kas ir mūsu zemē un padomju cilvēkā. Mums jāpārveidā mūsu varenā, skaistā, aktīvi darbojošās sabiedrība, kas atšķiras, starp citu, ar to, ka tā prot pārliecības pilni ieskatīties savā rītdienā. Mums jāatīstīto mūsu īpašais padomju cilvēks visā viņa augumā. Ar to pašu mēs parādīsim arī visu, kas stāv pret šo cilvēku. Un tieši šai ceļā mēs atradīsim arī konfliktus, kas, protams, nepieciešami dramaturģijā, bez kuriem tās vienkārši nav un nevar būt.

Luga — tā ir visās un vissarežģītāk organizētā literārā forma. Dramaturģija — tas ir literatūras veids, kurš nevar izrautes no 3—4 stundu ilgas skatītājam uzmanības robežām un septiņdesmit — astoņdesmit lappusēm teksta. Šajās lappusēs jābūt sākamam un beigām, cilvēku raksturiem un laika svari, jānotiek kaut kam tik dārgam un svarīgam, kur sakopotos dramaturģijas dzīves daudzu gadu pieredze un pārdomas.

Par rakstnieka attieļojuma priekšmetu tādā ekonomā, stingrā mākslas veidā kā dramaturģijā jābūt lielām notikumiem, asiem un dziļiem konfliktiem un sīkietiem.

Sos sīzētus mūsu apstākļos ik uz soļa rada dzīve zemē, kas izgājusi cauri bargiem pārbaudījumiem un tagad pabeļas kalnā ar nebijušu spēku.

Milzīgu daudzumu ar dzīvi saistītu sīzētu dod mūsu, viņa par komunisma uzcelsanu, viņa pret visiem amerikāņu imperialistu mēģinājumiem traucēt mūs šai lietā.

Pat tie jautājumi, kas šķiet paši parastākie, padomju dramaturģijā jāaplūko no šīs lielās cīņas, no šī milzīgā, starp progresīvo un savu laiku nodzīvojušo norisējošā pasaules konflikta pozīcijām.

No šīm pozīcijām mēs ieraudzīsim, ka, ejot pareizo ceļu, mūsu dramaturģijas vadītāji vēl pārdzīvo lielas grūtības, attieļojot to dzīvi, kuru viņa cenšas parādīt visā dziļumā un krāšņumā.

Es nebūtu nedomāju, ka A. Korneičuks, B. Romošova, A. Sofronova, K. Simonova, N. Virtas, A. Surova, V. Kōļevņikova, A. Steina pēdējām lūgām nebūtu trūkumu, ka tās pilnīgi atbilst visām prasībām, kuras mūsu dramaturģijai uzstāda tauta.

Es ļoti gribētu, lai Korneičuka «Makarā Dubravā» pārējie varoņi būtu uzņemti ar tādu pašu meistarību, ar tādu pašu spēku kā pats Makars.

Es negribētu, ka Sofronova «Maskaviešu raksturs» beigtos tā, kā tas beidzas: ar viesībām, kurās piedalās plānu daļas priekšnieks, cilvēks, ko autors spītīgi parādījis kā blēdi, bet finalā nezin kādēļ pēkšņi amnestējis.

Es gribētu, lai Surova «Zaļajā ielā» profesors Drozdovs ar savām inteliģentiskajām nozēlēm neatgādātu profesoru Borodinu no Afinogenova «Bailēm», bet būtu uzņemts savā veidā, tomēr tikpat novatoriski kā Surovs uzņemjis akademiķi Rubcovu.

Es domāju, ka «Krievu jautājumā» Simonovs varēja mazāk nodarboties ar Hersta korespondentu personības divsejības rādīšanu un dziļāk un asāk parādīt šos korespondentus viņu reālajā ikdienas pretpadomju darbībā.

Es gribētu, lai Virtas «Mūsu dieniskajā maizē» ar lielāku spēku un lielāku meistarību būtu uzņemti daži no pozitīvajiem varoņiem.

Un mēs runāsim par šiem būtiskajiem trūkumiem, lai tos ievērotu un nepieļautu šos trūkumus nākotnē.

Šis padomju dramaturģijas nākotnes dēļ mēs gan kritizēsim viens otru, gan radoši strīdēsimies un tieši, godīgi, bez kompromisa norādīsim uz savu darba biedru kļūdām. Un visu to mēs darīsim ar vienu mērķi: palīdzēt padomju dramaturģijai.

Padomju dramaturģija atrodas uz pareiza idejiskā ceļa. Un tagad runa ir par mūsu mākslinieciskās meistarības līmeņa pacelšanu.

Nedrīkst kanonizēt ikkatru formu, kurā lielais jauns saturs. Forma jāmeklē neatlaidīgi, uzstājīgi, izejot no satura interesēm, cenšoties vispilnīgāk un tai pašā laikā ekonomā izteikt šo saturu.

Dziļdomīgās sarunas par mūsu dramaturģijas vēstījošo raksturu — tie ir murgri, kas rādās apjukušiem cilvēkiem, kuri paši nav tikuši galā ar dramaturģisko formu un grib, lai viņu piemēram sekotu arī citi, jo tā sauktais vēstījošais raksturs dramaturģijā — tā pirmā kārtā ir idejiski mākslinieciskā pozīciju uzdošana.

Dramaturģiskās meistarības problema prasa atrisināt divus pamata jautājumus, kas ar to cieši saistīti.

Pirmo no tām es gribu paskaidrot ar vienu konkrētu piemēru. V. Ažajeva uzrakstītais romāns «Tālu no Maskavas». Viņam pamatoti iesaka no šā romāna izveidot lugu. Šis padoms pareizs — to diktējusi vēlēšanās redzēt uz skatuves laudis, kas lasītājiem iepazīstinās. Bet kā pārveidot šo romānu lugā, pareizāk, kā uzrakstīt lugu par to, par ko rakstījis romāns? Vecajā lietu izpratnē viss nonāktu līdz ļoti vienkāršai operācijai: viena no romāna milās līnijām kļūtu par lugas pamatu, bet kaut kur aiz skatuves viņojošā fona veidā noritētu naftas vada celtniecība.

Bet padomju skatītājs nepieļaus autoram, ja no lugas aizies galvenais — celtniecības patoss, milzīgu grūtību pārvarēšana, griba, temperaments, ar šo darbu saistīta un tieši tajā izpausīta cilvēku kaisle.

Piemērs ar Ažajeva romānu — tikai viens piemērs. Katrs no mums, uzskatot rakstīt jaunu lugu, redz savā priekšā tās pašas grūtības, kas nostāties Ažajeva priekšā, ja viņš pārveidos savu romānu lugā. Jo katrā jaunā savā dramatiskā darbā mums jāpācēl ne mazāk dziļi dzīves slāņi kā tie, kurus lasītājam romānā parādījis Ažajevs. Tas tieši ir mūsu laikmetīgās dramaturģijas mērķis un novatoriskā būtība. Ielikt savās lugās milzīgu dzīves saturu, neko nepāvieglināt, neiet šinī nozīmē ne uz kādu piekāpšanos — tā jau ir dramatiskās meistarības apgušanas pirmā grūtība un tai pašā laikā pirmās uzdevums.

Otrais uzdevums cieši saistīts ar pirmo. Daudzu gadu desmitu laikā gandrīz viss, kas izpelnījās dramaturģijas uzmanību cilvēka dzīvē, norisēja ārpus viņa darba, sabiedriskās darbības, un tas bija likumīgi par tik, par cik darbs kapitalisma apstākļos ir aprūtināts slogs, vienas dienas darbs. Padomju sabiedrības cilvēks padomju dramaturģijas interesē, pirmkārt, ar savām jaunajām attiecībām pret darbu. Šis cilvēks nevar būt parādīts ārpus darba. Viņa rīcība sabiedrībā un darbā piepilda pamata konfliktus un sīzētiskos apsvērumus, un tai jābūt galvenajam lugas saturam.

Kā parādīt mūsu sabiedrības cilvēka darbību, kas, teiksim, ārstam, agronomam, domēnu strādniekam saistīta ar viņu profesijām, kā to izdarīt neprimītivizējot to, nevienkāršojojot, dodot plašu iespēju lugas varoņiem runāt par savu darbu tā, kā viņi runā dzīvē, un tai pašā laikā tā, lai viss tas būtu interesanti, pievilcīgi visiem uz teātri atnākušajiem jebkuras profesijas cilvēkiem? Kā visu to parādīt tā, lai galvenais padomju cilvēku darbībā — tās komunistiskā jēga — būtu skaidra visiem? Šeit tad arī ir būtība otrajam idejiskajam uzdevumam, kuru var atrisināt tikai ar drosmīgu novatorismu, celot savu dramatiskā rakstnieka meistarību.

Turpināt virzīties pa partijas nosprausto lielo ceļu, risinot svarīgākās problemas, kas saistītas ar komunisma uzcelsanu, un, tieši šīs problemas risinot, papildināt savu meistarību, — lūk, mērķis, kas stāv mūsu literatūras priekšā dramaturģijas nozīmē.

Mūsu priekšā stāv uzdevums radīt kaujiniecisku dramaturģijas un teātra kritikas padomju teoriju.

Runājot par padomju dramaturģijas principiem, jāizsakās par pēdējā laikā stipri izplatījušos padomju dramaturģijas bezkonfliktības teoriju.

Ja apskatām mūsu padomju dramaturģijas praksi, sākot ar K. Treņeva «Lubovu Jarovaju» un beidzot ar A. Sofronova «Kādā pilsētā», ja apskatām šajās robežās jebkuru padomju dramaturģijas izcilu lugu — N. Pogodina «Mans draugs», Korneičuka «Frontē», Leonova «Iebrukums», A. Surova «Tālu no Staļingradas» — tad visās šajās lugās dziļi, asi, nopietni konflikti, kas pilnīgi apgāž padomju dramaturģijas bezkonfliktības teoriju.

Kur radies šis teorija? Tā sevišķi kupli uziedēja pēc kara, kad kritiķi antipatrioti apgalvoja, ka pēc kara, tas ir līdz ar ārējā ienaidnieka — ar automatu brunota vācu fašistu izušanu no lūgām. — konflikti padomju dramaturģijā izbeigušies.

Par bazi šai melīgajai teorijai nodēra to ļaunu morālā kapitulācija, kuri sapņoja par tādu mierīgu pēckara idilli, ko svētījis gandrīz vai neuzbrukšanas pakts pret buržuazisko iekārtu un trūdošo buržuazisko mākslu. Tikai kapitulanti, tikai laudis, kas sapņo dzīvot klusumā un saskaņā ar karojošo buržuazisko ideoloģiju, var nesaprast vai izlīkties, ka nesāpēt, kādu asumu ieguvuši visi īstenībā esošie konflikti tieši tagad, pēckara laikā.

Ja katru mūsu panākumu, no vismazākā līdz pašam milzīgajam, novērtē kā kārtējo uzvaru cīņā pret pasaules

reakciju, ja katru pabeigtu celtniecību uzskata par ieguldījumu šai cīņā un katru pretdarību tam, gribētu vai negribētu, tomēr, galu galā, palīdzību mūsu ienaidniekiem, — tad kā gan var runāt par konfliktu trūkumu mūsu īstenībā?

Otra problema, kurā tāpat bija daudz sajukuma un kuras izstrādāšanai sevišķa uzmanība jāvelti mūsu kaujinieciskajai padomju dramaturģijas teorijai, ir tā sauktā lugu teātralitāte, sceniskums.

Pastāv viena nenoliedzama patiesība: jābūt tā, lai lugu skatīt būtu interesanti. Ar to un tikai ar to var būt saistītas visas runas par sceniskumu un teātralitāti.

Bet vārdā «interesanti» dažādos laikos līti pilnīgi dažādi jēdzieni, tāpēc ka pilnīgi dažāds bijis skatītāja interešu loks.

Bet kas tad ir — mūsu skatītāja interešu loks? Vai tad to var salīdzināt ar skatītāja interesēm kapitalistiskajās zemēs vai skatītāja interesēm priekšrevolucionāru krievu teātri vai, beidzot, mūsu teātra skatītāja interesēm priekš divdesmit vai desmit gadiem?

Reizē ar padomju tautas virzīšanos uz komunisma augstienēm šīs interešu loks paplašinās, un pašas intereses kļūst arvien dziļākas, arvien nopietnākas, tās arvien vairāk iegūst dziļu sabiedrisku nozīmību.

Jājautā, vai nav laiks pārskatīt vecos teātralitātes un sceniskuma jēdzienus no mūsu skatītāja šodien reāli esošā interešu loka redzes viedokļa?

Kādā ziņā padomju strādnieku vai zinātnieku var interesēt trivialās sīzētiskās shēmas, kas mehāniski pārnestas no buržuaziskās dramaturģijas? Tieši šis, no mūsu dzīves pilnīgi atrautās shēmas izrādās nesceniskas un neinteresantas.

Padomju skatītājs grib uz skatuves redzēt patiesību par laiku un par sevi, par savu zemi, kuras aktīvs cēlājs viņš ir.

Un, veidojot kaujiniecisko padomju dramaturģijas teoriju, mums pamatīgi jāpārstrādā pie sceniskuma un teātralitātes problemām jaunajā izpratnē, kāda mums jāieliek šajos vārdos.

Kas attiecas uz kritiku, tad mums pietiek krogodila asaru par to, ka padomju dramaturģijā maz talantu, un hotentotu deju ap pirmo pamanīto dramaturģijas kļūdu vai arī vienkārši ap darbu, ko ne dramaturģis, ne teātris vēl nav pabeidzis, kā tas neseno notika ar Surova «Zaļo ielu» Dailes teātri.

Teātra kritikai jābūt tādu cilvēku tīrās rokās, kuri rūpējas par mūsu dramaturģiju, tās augšanu. Tādu cilvēku pie mums daudz, un ja sakarā ar to mākslīgo kastas rādīšanu, ko centās panākt kritiku antipatriotu grupa, ir gadījies tā, ka tieši teātra kritiķi šodien pietrūkst kadru, tad mēs, bez šaubām, tos atradīsim mūsu literatūras kritiķā visumā.

Padomju teātra kritikai radoši jāapgūst un, kritiski izstudējot, jāpārāda tās milzīgās bagātības, kas mums ir un kuras mēs līdz šim neesam pietiekami novērtējuši, — lielās krievu dramaturģijas klasisko mantojumu.

Mūsu literatūrpētniecība un kritika līdz šim atstāj ēnā krievu lielo klasisko dramaturģiju, kurai pēc savas varenības, demokrātiskuma, pēc savas tuvības tautas interesēm tādā pašā veidā kā mūsu prozai ir pamats bez jebkādam šaubām sevi uzskatīt par XIX un XX gadsimta pasaules dramaturģijas virsotni.

Patiešām, atcerēsimies to bagātību, kas mums pieder: Puškina «Boriss Godunovs», Gogola «Revidents», Gribojedova «Gudra cilvēka nelaieme», Lermontova «Maskarade», Suchova-Kobiļina slavenā triloģija, Ostrovska varenā dramaturģija, Čehova dramaturģija, Gorkija dramaturģija ar vareno iedarbības spēku, nemaz nerunājot par spožajām gan Turgeņeva, gan Leva Tolstoja, gan Salkitova-Šēdrina lūgām. Kura literatūra pasaulē XIX un XX gadsimtā var lepoties ar tādu rakstnieku plejadu, kas radījuši visaugstākos dramatiskās literatūras tēlus?

Ne pagājušā gadsimta pavisā franču dramaturģija, Dimā, Skriba un Labiša dramaturģija, kuras vislielākais pārstāvis bija aprobežotais buržuāziskais Rostāns, ne angļu dramaturģija, kurā vientuļīgi pācēlās Sova figura, pat ne skandināvu dramaturģija, kuru galu galā pa istam pārstāvējis viens pats Ibsens, — neviena no šīm dramaturģijām pati par sevi, ne visas tās kopā ņemtas, neparāda tādu

pirmšķirīgu sacerējumu bagātību, tādu lielu idejisku problēmu nostādījuma plašumu, tādu tautas dzīves aptvērumu, kādu mēs redzam krievu klasiskajā dramaturģijā.

Bet tomēr mēs savā literatūrpētniecībā līdz šim neesam pilnā balsī runājuši par šo ārpus katrām šaubām stāvošo krievu klasiskās dramaturģijas prioritāti. Bet nepieciešams to izdarīt. Jāizpēti krievu klasiskā dramaturģija, krievu teātris nevis tik pazemīgi, kā tas darīts līdz šim virknē neizdevušos kritiķu grāmatās. Šī pētīšana jāizdara plaši, ar likumīgām paacienas un lepnuma jūtām par mūsu dižo dramaturģiju un dižo teātri.

Līdz šim pat tajās grāmatās un rakstos, kur bija runa par Mazā teātra un Dailes teātra lielisko, nepārsniegto mākslu, nopietni nestādīja vai pat pilnīgi apgāja jautājumus par to, kādā augsnē šie teātri izauguši, kāpēc šie labākie teātri pasaulē radušies tieši Krievijā? Vai tad ne tāpēc, ka tie sakņojās XIX un XX gadsimtu krievu klasiskajā dramaturģijā, kas ir labākā pasaulē?

Apslēptā, tomēr daudzos literatūrpētnieciskos darbos skaidri sataustāmā teorija par to, it kā mūsu klasiskajā literatūrā nav dramaturģijas, kas būtu līdzvērtīga mūsu prozai vai dzejai, — tā ir melīga teorija, kas savam saknēm salstīta ar zemošanos Rietumu priekšā, ar to, ka, lūk, krievu klasiskais romāns ir iekarojis pasaules atzīnību, bet krievu dramaturģija nav iekarojusi, un, izejot no tā, par viņu nevar runāt ar tādu pašu pietāti, ar kādu runā par krievu romānu.

Rietumu teātris — pats archiburžuaziskākais no visiem buržuaziskās mākslas veidiem. Šis teātris, kurš neizmērojami zemāks par mūsējo, kurš sen aizmirsis pa istam uzvest Šekspiru un nav iemācījies uzvest Ostrovski un Gorkiju, vienkārši nav izaudzis līdz tam. Bet tikai tie, kas zemojas, var uz šā pamata izdarīt secinājumu par krievu dramaturģijas pasaules nozīmes apstrīdamību.

Nihilistiskā, kosmopolitiskā nekautnīgā attieksme pret krievu klasiskās dramaturģijas radītājam vērtībām ir ietekmējusi, kas ļoti jānožēlo, mūsu teātrus un to repertuaru. Daži teātri gadiem ilgi nerāda savam skatītājam krievu dramaturģijas klasiskos sacerējumus.

Ja nerunāsim par Mazo teātri un Dailes teātri, mēs nonāksim pie secinājuma, ka ļoti daudzi teātri ignorē lielo krievu dramaturģiju Ostrovski. Maskavas teātris pēdējos desmit gados uzvedis tikai vienu Ostrovska lugu, Kamerteātris — vienu, Leņina komjaunatnes teātris — nevienas.

No 500 periferijas teātriem «Revidentu» rāda tikai 23, «Gudra cilvēka nelaieme» — 13, «Jegoru Buličovu» — 25, «Ienaidniekus» — 8. Visaugstākais skaits — «Sikpilsoniem» un «Līgavai bez pūra» 47 un 51. Bet arī tas tikai 51 no 500, turklāt pēc ziņām par diviem gadiem — 1947. un 1948.

Teātriem un Mākslas lietu komitejai jārevīdē klasiskā krievu repertuāra lugu uzvešanas prakse, kuru pareizi realizējot, krievu klasikas zelta fondam jāstāv repertuārā blakus labākajām laikmetīgajām padomju lūgām.

Nepieciešams arī lūzums lugu publicēšanas praksē kā žurnalos, tā izdevniecībās. Viss ļoti vienkārši: lugas jāiespiež žurnalos, tām jāiznāk grāmatās, turklāt ne tikai mazās tirāžās izdevniecībā «Iskustvo». Tajos gadījumos, kad lugas to pelnījušas, tās jāizdod lielajās izdevniecībās un masu tirāžās.

Lūgām jāpārstāj būt galvenokārt stiklografiskai literatūrai, kura par 95 proc. iznāk Autoru tiesību aizsardzības pārvaldes stiklografijā. Ne ar ko citu kā tikai ar dramaturģijas vietas neizpāšanu padomju literatūrā var izskaidrot to, ka veselos desmit gados izdevniecībā «Sovetskij pisatel» iznācis tikai viens lugu krājums. Lūk, jau divus gadus izdevniecībā iznāk seriāli labākie padomju literatūras sacerējumi trīsdesmit gados, dienas gaismu ieraudzījis desmit grāmatas, bet to vidū līdz šim nav iekļuvusi tāda ļoti liela padomju dramaturģija kā Korneičuks lugu grāmata, nav iekļuvusi Pogodina lugu krājums. Dramaturģija, kas dažu rakstnieku daiļradē ir svarīga sastāvdaļa, nav iekļuvusi viņu darbu krājumos.

Tas pats pārmetums jāattiecinā arī uz lielāko daļu mūsu žurnālu, kas pēdējos gados gandrīz nemaz neiespieda lugas. Un pirmā kārtā uz žurnālu «Novij Mir», kura redaktors, pats būdams dramaturģis, divu ar pus gadu laikā iespiedis tikai vienu lugu. Arī «Znamja» un «Oktjabr» lappusēs, diemžēl, reti pamirdzējuši pēdējo gadu labākie dramatiskie sacerējumi.

Vai tad nebūs derīgi, ja žurnāls, kurš lappusēs sāk iespiest lugu, līdzteku teātriem palīdzēs autoram, prasīs viņa lugas literāro uzlabošanu, uzstādīs tai, bez jebkādam atlaidēm, tā augstās prasības, kuras uzstāda katram citam sacerējumam, ko iespiež žurnāla lappusēs.

Un, beidzot, dažus vārdus par teātra idejisko seju, kuram mēs nesam savas lugas. Runa iet ne tikai par māksliniecisko, bet arī politisko atbildību ko nes teātris, režisors, aktieri par savu darbu ar padomju lugu.

Mēs zinām, piemēram, cik neveiksmīgi dažos lielos Leņingradas teātros uzvestas tādas lugas kā «Godā likums» un «Kādā pilsētā», kas bija tik lieliski parādītas Maskavā; neveiksmīgi uzvestas tādēļ, ka šajos gadījumos lugas uzvedumam piegāja vienaldzīgi, vēsi, bez kaisles un bez pietiekamas politiskās atbildības izjūtas.

Jaunajai padomju dramaturģijai jāatdzīvina jauni režisoru kadri teātros. Nav neviena novada mūsu padomju mākslā, kur būtu tik pilnīgi neciešams stāvoklis ar jaunu kadru izvirzīšanu, kā tas ir režisuras novadā.

Diemžēl, pēdējos desmit gados Valsts teātra mākslas institūta režisoru fakultāte ievērojāmā mērā darbojas tukšā.

Trīspadsmit padomju teātra meistari, no kuriem puse — Maskavas teātra mākslinieciskie vadītāji, desmit gados režisoru fakultātē izlaiduši 300 cilvēkus paši no viņiem ar teicamiem vērtējumiem. Jājautā, kurš no šiem institūtu beigušajiem šajos desmit gados inscenējis izrādē tajos teātros, kuros vada viņu bijušie pasniedzēji, kuri deva viņiem teicamus izlaiduma vērtējumus? No trīs simti cilvēkiem mēs nosauksim tikai divus vārdus.

Ne visi cilvēki, kuri tagad vada teātrus, konkrēti — arī dažus Maskavas teātrus, spēj vadīt viņu darbu to idejisko uzdevumu augstumā, kuras partija uzstāda padomju mākslai.

Nevar noliegt mūsu vecāko režisoru milzīgo pieredzi un sasniegumus. Bet vai tad teātri neuzplauktu, ja blakus vecajiem meistariem, kļūdami no viņiem bagātāki un bagātinajami savukārt viņus, strādātu jaunie režisori, cilvēki, kuri pēdējos gados daudz redzējuši un pārdzīvojuši un, neraugoties uz savu jaunību, ieguvuši lielu dzīves pieredzi.

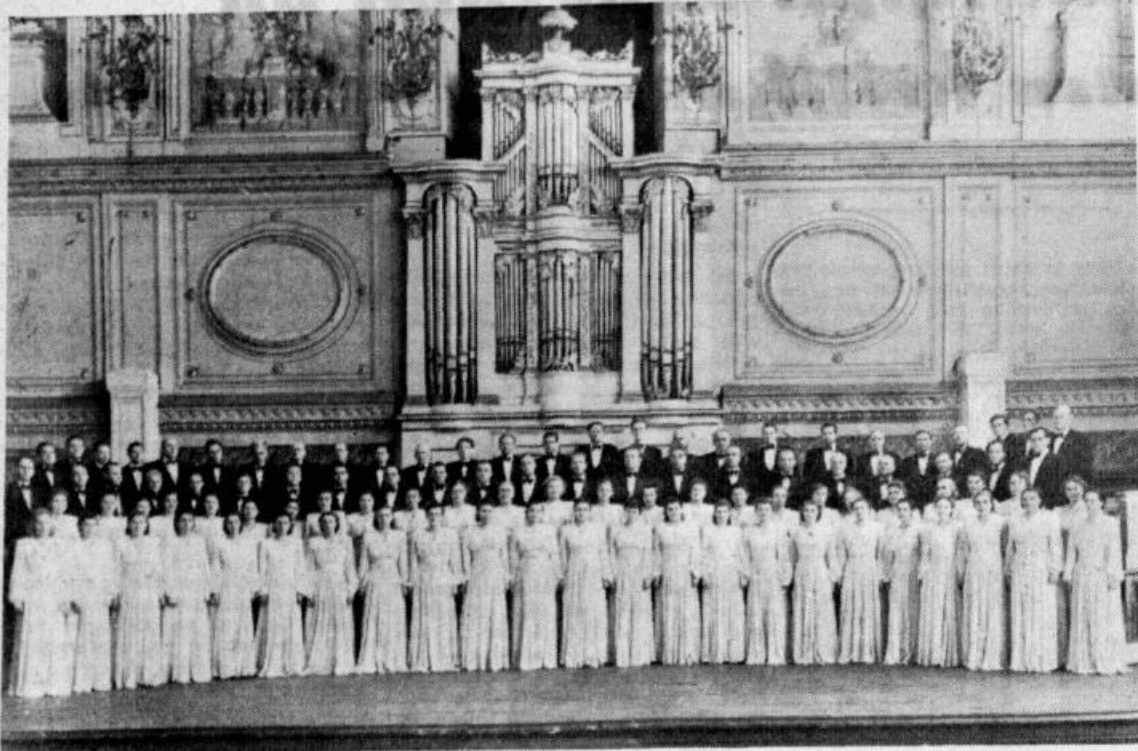
Mēs — milzīga, pēc visa sava vēsturiskā satura jauna vispasaules procesa dalībnieki. Ar kādu lepnumu, ar kādu savu mērķu lieliskuma apziņu mums jāuztver visā jaunais, iemiesojot to mākslinieciskos tēlos un ar to pašu palīdzot tā attīstībai!

Biedrs Staļins VK(b)P XV kongresā runāja:

«Vienmēr pie mums dzīvē kaut kas atmirst. Bet tas, kas atmirst, negrib nomirt vienkārši, bet cinās par savu pastāvēšanu, aizstāv savu nodzīvojušo lietu. Vienmēr pie mums dzīvē dzimst kaut kas jauns. Bet tas, kas dzimst, dzimst nevis vienkārši, pikst, kliez, aizstāv savas tiesības pastāvēt. Cīņa starp veco un jauno, starp atmiršo un piedzīvošo, — lūk, mūsu attīstības pamats. Neizceļot un neatzīstot atklāti un godīgi, kā tas pienākas bolševikiem, nepilnības un kļūdas mūsu darbā, mēs sev noslēdzam ceļu uz priekšu. Nu, bet mēs gribam virzīties uz priekšu.»

Šo atzīnību mēs visā pilnībā varam piemērot sev, mūsu literatūras un dramaturģijas darbam. Ar partijas palīdzību, Centrālās Komitejas vadībā, ar biedra Staļina pastāvīgajām personīgajām rūpēm un uzmanību par mūsu mākslu un literatūru mēs atrisināsim mums uzstādītos uzdevumus, un neviena un nekas mūs nevarēs traucēt radīt komunisma celtniecības lielā laikmeta cienīgu dramaturģiju.

Izcils notikums Rīgas muzikas dzīvē



Leningradas Valsts akadēmiskā kapela

Padomju Savienības izcilākā kora vienība

Valsts filharmonijas aicināta, 15. martā Rīgā no Leningradas ieradās Padomju Savienības izcilākā kora vienība — Valsts akadēmiskā kapela. Tās sastāvā 110 dziedoņi. Ar Valsts akadēmiskās kapelas un pastiprināta Radiokomitejas simfoniskā orķestra piedalīšanos Filharmonijas zālē atskaņos virkni izcilu oratorijas žanra skaņdarbu, kas līdz šim Rīgā vēl nav dzirdēti. Pirmais koncerts veiktis krievu klasiku dārtiem. Tāpējveida lielā kantatē «Joans Damaskins» pēc A. K. Tolstoja poēmas teksta rakstīta Tanejeva skototāja, izcilā krievu muzikā Nikolaja Rubiņšteina nāves ietekmē (1881. gada). Kantātes pamatideja — cilvēka personības, viņa mīlestības uzvara pār

nāvi. Skarba varenuma pilni episki tvertie Musorgska kori ar orķestra pavēdījumu: «Jezus Navins un Senna-heriba sakāve». Tani pašā koncertā atskaņos gaiši pacīlāto, gaviļjoša dzīves spēka iezīmētas liriskas pilno Rachmaninova kantāti «Pavesaris» ar Nekrasova tekstu. Otrā koncertā (kas tiks atkārtots divreiz) rīdzinieki dzirdēs varenno Berlioza Rekvīmu. Sis neparasti monumentalais skaņdarbs izceļas netīvu ar mīlīgo izpildītāju skaitu, kas piedalās tā uzvedumā (pietiek atzīmēt, ka orķestris vien pastiprināts ar papildu pūtēju grupām, 8 timpaniem u. c.), bet arī ar ārkārtīgi spilgtu, pacīlātu, žibinoša kolorīta muziku, kas pilna dramatiskiem kontrastiem. Berlioza

Rekvīms ir grandioza vokāli orķestra simfonija, ko autors domājis Francijas 1830. gada revolūcijas varoņu piemiņas cildināšanai. So skaņdarbu, kā arī Tanejeva, Musorgska un Rachmaninova kantātes diriģēs rīdziniekiem jau pazīstamais viesis nopelniem bagātais mākslās darbinieks Kārlis Eliassbergs. Valsts akadēmiskās kapelas atsevišķā koncertā tiks izpildīta virkne krievu un Vakarēiropas klasisko un padomju autoru mazāku formu kora kompozīciju. Minētie koncerti notiks Valsts filharmonijas zālē no 17. līdz 20. martam.

N. Grinfelds, nopelniem bagātais mākslās darbinieks

Leningradas Valsts akadēmiskās kapelas viesošānās Rīgā

No 17. līdz 20. martam Rīgā viesosies Leningradas Valsts akadēmiskā kapela. Klausītājiem tā sniegs vairākus lielāka apmēra darbus oratorijas žanrā, kā arī mazāku formu kora dziesmas. Koncertceļojumā uz Rīgu kapela pirmoreiz dosies sastāvā, kāds tai izveidojies pēc Tēviņas kara, un šo viesošāno lkvienis kapelas dalībnieks uzskata par ievērojamu kulturalu un politiski sabiedrīsku notikumu. Latviešu tautai ir bagātas kora kultūras tradīcijas, darba laudis te mīl kora mākslu. Par to liecina lieliskie Dziesmu svētki pagājušajā gadā. Tas paugstina kapelas kolektīva atbildību šādās klausītāju auditorijās priekšā.

Līdz konservatorijas atvēršanai Krievijā kapela darbojās ne tikai kā lielāks koris, bet bija arī muzikālās kultūras izplatītājs valstī. Kapelas sienās auga dažādu muzikas profesiju darbinieki: diriģenti, dziedātāji, komponisti, muzikas pētnieki u. t. t. 1779. gadā par kapelas vadītāju tika nozīmēts leicamg muzikāls komponists D. Bortnakovskis, kas vadīja kapelu līdz 1825. gadam. D. Bortnakovska darbība sekmēja kora muzikālās kultūras pacēlumu ļoti augstā pakāpē. Kapelas tālākā pastāvēšanās periodā to vadīja tādi levojotāmi komponisti kā M. Glinka, M. Balakirevs, N. Rimskis-Korsakovs, A. Arenskis. Viss tas nostiprināja un pacēla kapelas profesionālo meistarību, izpildījuma kultūru.

No daudzajām atsauksmēm par kapelas darbību minēsim G. Berlioza atsauksmi. Uz jautājumu, kā viņš novērtē Pēterburgas kapelas un Sīkstinas kapelas darbību, Berlioza teica: «Salīdzināt Romas Sīkstinas kapelas labo izpildījumu ar šiem brīnīgajiem

dziedātājiem — tas pats kā salīdzināt neliecas nelaimīgās, trešās šķiras itāliešu teātra grupas zāgerus ar Parīzes konservatorijas orķestri.»

Jo sevīšķi plaši kapelas darbība izvērtās pēc Oktobra revolūcijas, kad tās kolektīvs izgāja uz plaša attīstības ceļa, sāka kalpot visai tautai. Nesalīdzināmi daudzveidīgāks kļuva kapelas repertuārs, radās jaunas līnijas izpildījuma stilā, pacēlās kapelas darbinieku radošā darba līmenis.

Rīgā kapela izpildīs Tanejeva kantāti «Joans Damaskins», Rachmaninova kantāti «Pavesaris», padomju komponistu dziesmas, tautas dziesmas, krievu un Vakarēiropas klasīku darbus.

Grībētos novēlēt, lai Leningradas Valsts akadēmiskās kapelas viesošānās Rīgā sekmētu krievu un latviešu tautas draudzības saīšu tālāku nostiprināšanos, daudzacionālās padomju kultūras tālāku attīstību.

Prof. G. Dmitrevskis, kapelas mākslinieciskais vadītājs, KPFSR nopelniem bagātais mākslās darbinieks

EMĪLA MELNGAILA DZIESMU VAKARS

Pagājušajā nedēļā notika Emīla Melngaila dziesmām veltīts koncerts. Par sīrmā tautas mākslinieka E. Melngaila mākslinieciskās attīstības galvenajiem etapiem pastāstīja prof. Jēk. Vitoliņš. Melngaila kora dziesmu harmonisko meistarību un vienkārību apliecināja tādas dziesmas kā «Cekulaīna zīle dzied», «Kade pārņēksti», «Lokāties mežu galā», tāpat humoristiskā dziesma «Cīruļa vedības» un beīdzošā «Jāņu vakars» un baladiskā «Senatne». Koris KPFSR nopelniem bagātā mākslās darbinieka J. Ozoliņa vadībā veicis lielu un rūpīgu darbu. Izveīdota daiļskanīgas gradācijas, jūtama ansambļa līdzsvarotība un droša intonāciju noturība. Jaunais koncertmeīstars Jānis Dūmiņš, sadarbojoties ar Valsts kori tikai dažas nedēļas, tomēr spēja pierādīt, ka prātis atrast ar to ciešu kontaktu. Drošais un skaidrais žests, pārliecināšā mazkalā gaume — tādas ir tās diriģenta īpašības, kas bija saskatāmas jau šai koncertā.

Koncertā piedalījās arī Latvijas PSR Valsts Operas un baleta teātra solists Edgars Plūksna, liriski interpretējot Melngaila solo dziesmas.

A. Vaivārājs

ALEKSANDRS SAKSS

Sā gada 10. martā pēc smagas slimības miris Latvijas Valsts izdevniecības vecākais redaktors Aleksandrs Sakss.

A. Saksa, talantīga redaktora un žurnālista, jauka cilvēka un sīrsnīga bicdra pāragrā nāve ir liels zaudējums.

Aleksandrs Sakss dzimis 1902. g. 26. novembrī Vaikas apriņķa Lejasciema pagasta sīkzemnieka ģimenē. Pāsmācības ceļā A. Sakss pabeīdz vidusskolu, iestājas Latvijas valsts universitatē, bet to nebeīdz, jo visus savus spēkus un laiku veltī revolucionāro avižu un literatūras darbam (saeimas strādnieku-zemnieku frakcijas izdevumos).

1940. gadā, nodibinoties Padomju Latvijai, A. Sakss ar visiem saviem spēkiem iesaistās padomju dzīves celtniecības darbā. Viņam uzticē atbildīgu darbu — LPSR Tautas Komisāru Padomes lietu pārvaldnieka pienākumus.

Lieš Tēviņas kara gados, joprojām strādājot šajā postenī, A. Sakss atdod daudz enerģijas evakuēto Padomju Latvijas pilsoņu labā — gan palīdzēdams viņiem iekārtoties darbā, gan uzmeklēt tuviniekus, gan nodrošinot viņiem materiālo palīdzību.

Kopš 1944. gada A. Sakss strādā Latvijas Valsts izdevniecībā, Daīlliteratūras redakcijā, par vecāko redaktoru. Arī šai darbā viņš ieliek sevi visu. Katrs, kas pazina A. Saksu kā redaktoru, zina, ar kādu patiesu mīlestību un rūpēm viņš piegāja pie katra literārā darba.

Visu savu mūžu bicdrs Sakss nesavtīgi atdeva strādnieku šķiras uzvarai un komunistiskās sabiedrības celšanai. Viņa gaīšais tēls vienmēr dzīvo mūsu sirdīs.

A. Upītis, A. Dukurs, V. Sīnkavecs, I. Pīlesmane, O. Darbiņš, O. Balodīte, A. Lauks, V. Bēce, A. Abele, C. Palkavniece, K. Krauliņš, I. Mutīnieks, M. Sūmane, M. Grantovska, K. Valdmanis, E. Grinberga, I. Melnbārde, D. Avotiņa, A. Mednis, M. Kempe, K. Leimanis, J. Bērziņa, E. Fēte, A. Kuduma, M. Solomjaks, A. Pētersons, G. Zulmačs, S. Suers, M. Zalmane, A. Putniņš, M. Andersone, R. Dzenis, V. Sīliņš, M. Aizupietis, V. Vaskis, A. Feldhuns, A. Gutmanis, K. Ozoliņš, E. Niedra, A. Balode, M. Kroņa, J. Bauga

ČECHOSLOVAKIJAS RAKSTNIEKU KONGRESSS

No 4. līdz 6. martam Čehoslovākijas galvaspilsētā Prāgā notika čehoslovāku rakstnieku pirmais kongress, kas izvērtās par svarīgu sabiedrīsku notikumu. Kongresu sveica Nacionālās sapulces priekšsēdētājs Oldrīchs Jons. Starp goda viesiem bija Čehoslovākijas premjerministrs A. Zapotockis, vicepremjers Z. Firlingers, ministri V. Kopeckis, Z. Nejedli, V. Klementis. Kongresā bez valdības pārstāvjiem piedalījās vēl arī strādnieki un zemnieki, kuri izteica savas prāsības un vēlējumus rakstniekiem.

Kongress saņēma republikas prezidenta K. Gotvalda apsveikuma vēstuli, kurā viņš izteica savus novēlējumus Čehoslovākijas rakstniekiem. Savā vēstulē republikas prezidents raksturo apstākļus, kādos atradās agrākās un tagadējās Čehoslovākijas rakstnieki. «Pienācis laiks, — teikts vēstulē, — sākt mūsu literatūrā jaunu nodelu, kura saucas: no vārdiem pie darbiem. Un arī šī virzienā pie mums jau ir noleikti asni, jau sākuši plūst pirmie strautiņi. Bet mums vajadzīga jaunās idejiskī kaujiniecības, iedvesmojošās mākslās varena, vētrānā strauze. Mūsu tauta alkst pēc tādas mākslās, kuru tā varētu nosaukt par savu. Tas ir mūsu jaunās demokrātijas mīlīgais nopelns. Mēs taču tikko kā sākām realizēt lozungu «māksla pieder tautai», un jau no visām pusēm redzam, kā mūsu tautā mostas spēģīgas liekšmes pēc mākslās. Tad nu nepieviliet cerības, kādas jums tiek veltītas: kļūstiet par mūsu tautas dvēseles inženieriem, viņas centieni, mīlas un naīda izpaudējiem, kļūstiet par tās socialistiskiem «modinātājiem».

K. Gotvalda teiciens «no vārdiem pie darbiem» kļuva par rakstnieku kongresa devīzi.

Ar lielu saījumu kongresa delegāti sveica padomju rakstnieku delegāciju — V. Koževņikovu, B. Poļevoju, S. Sčipāčovu, I. Anisimovu. Dīļu iespaidu delegatos atstāja padomju rakstnieka V. Koževņikova uzstāšanās. Viņš stāstīja par padomju literatūras — visproģresīvākās literatūras pasaulē — sasniegumiem, par padomju rakstnieku daīlrades metodi — socialistisko realismu. Viņš parādīja, ka lielā padomju literatūra savu saturu smēl no marksisma-lenīnisma teorijas varenā avota, ka tās dziļais idejiskums izriet no padomju tautas cīņas par komunistisko sabiedrību, no cīņas, kuru vadā lielā Leninga-Stalīna partija.

Padomju kultūras un literatūras sasniegumiem referents nostādīja pretim kapitalistisko valstu kultūras pagrīumu. Viņš atmaskoja arī buržuāziskā kosmopolitisma un nacionālisma ideoloģiju mākslā.

Proletariskā internacionālisma garā uzstājās jauno tautas demokrātijas zemju rakstnieki, kā arī Vakarēiropas valstu progresīvie rakstnieki. Kongresā bija ieradūšies rakstnieki no Polijas, Bulgārijas, Rumanijas, Ungārijas, Francijas, Brazīlijas, Argentīnas, Norvēģijas, ASV, Anglijas.

Par čehu un slovaku literatūras uzdevumiem socialismā celtniecībā referēja Čehoslovākijas Rakstnieku savienības priekšsēdētājs Jans Drda. Slovaku rakstnieka M. Chorvata referāts bija veltīts literatūras kritikas uzdevumiem.

Kongresā uzstājās ministri — Nejedli un Kopeckis.

Savā runā profesors Nejedli uzsvēra to iespaidu, kādu uz Čehoslovākijas inteliģences vecāko paaudzi atstāja 19. gadsimta krievu literatūra: «Tāle viņš atzīmēja, ka tagadējiem Čehoslovākijas rakstniekiem ir jāvadās ne vairā vienkārši no realisma, bet gan no socialistiskā realisma principiem.

V. Kopeckis runāja par to, ka Čehoslovākijas sasniegumi bija iespējami, pateicoties vienīgi tam, ka taj mīlīgū palīdzību sniedz Padomju Savienība, ka draudzība ar padomju tautu un jaunās demokrātijas zemēm proletariskā internacionālisma garā ir arī jaunās literatūras cēla rādītājs.

Dzejnieks L. Novomeškis uzsvēra, ka katra rakstnieka uzdevums — zinātniski apģūt sabiedrības attīstības likumus, marksisma-lenīnisma teoriju.

Debatēs piedalījās daudzi čehu un slovaku rakstnieki.

Līdzšinējās rakstnieku organizācijas vietā, kas pirmām kārtām aizstāvēja rakstnieku profesionālās intereses, radīta vienota Čehoslovākijas Rakstnieku savienība, kuras uzdevums sekmēt rakstnieku iesaīstīšanu socialistiskajā celtniecībā, organizēt un palīdzēt nodibināt tiešas un sistematiskas saītes starp literātiem, strādniekiem un zemniekiem, veicināt radošu sadarbību starp čehu un slovaku rakstniekiem; palīdzēt rakstniekiem apģūt marksismu-lenīnismu, nostiprināt rakstniekos patriotisma un internacionālisma jūtas, nesamierināmi cīnīties pret buržuāzisko nacionālismu un kosmopolitismu.

Bernhardam Kellermanim 70 gadu

6. martā visi Vācijas sabiedrības demokrātikie slāņi atzīmēja viena no lielākajiem vācu rakstniekiem — Bernharda Kellermana — dzimšanas 70. gada dienu. Padomju zonas laikraksti ievietoja vairākus apsveikuma rakstus Kellermanim. Maršals Sokolovskis savā apsveikuma telegramā raksta: «Apsveicu Jūs 70 gadu dzimšanas dienā un novēlu jums veselību, ilģus dzīves gadus un tālākus jaunrades panākumus jaunās vācu demokrātikās kultūras labā.»

Padomju kara administrācijas politiskais padomnieks B. Semjonovs apsveikuma telegramā Kellermanim raksturo viņu kā «izcilu Vācijas progresīvās kultūras pārstāvi un pārbaudītu garba ļaūz lietas aizstāvi». Laikraksti tāpat ievietojuši Konstantīna Simonova telegramu, kurš, padomju rakstnie-

ku vārdā apsveicot Bernhardu Kellermani sakarā ar viņa 70 gadu dzimšanas dienu, novēlēja viņam sekmēs literārā un sabiedriskā ļaukā. «Tägliche Rundschau» un «Neues Deutschland» publicē VSVP centrālās valdes telegramu, kurā teikts:

«Mēs apsveicam Jūs kā vācu rakstnieku, kura darbus lasa un mīl ne tikai vācu tauta, bet arī visu zemju progresīvie ļaudis... Ar visiem saviem darbiem, Jūs sekmējat saprašanos starp tautām un palīdzat izkaupt naidīgo izturēšanos pret vācu tautu, kas radās sakarā ar fašismu. Ar to pašu Jūs palīdzat mūsu tautai no jauna ieiet demokrātikā tautu saīmē. Jūsu daīlrade ir nacionālās kultūras lieta šī vārda labākajā nozīmē.»

IZNĀCIS ŽURNĀLA «KAROGS» MARTA NUMURS

Numura saturā:

- Aleksandrs Čaks . . . . . Komjaunietis Rasiņš. Dzejojums.
  - Valija Brutāne . . . . . Kādai mazai meitenei. Dzejolis.
  - Jānis Grants . . . . . Vēja pusē. Stāsts. (Turpinājums.)
  - Jānis Grots . . . . . Kalnā stāvu. Dzejolis.
  - Andrejs Balodis . . . . . No cikla «Kalevalas zemē». Dzejoli.
  - Mirdza Kempe . . . . . Alazanas vīna dārzos. Dzejolis.
  - Hanss Leberehts . . . . . Johannaesa Vao jaunā dzīve.
  - Valerijs Vasars Aībrīvoties no formalisma paliekām latviešu padomju dzejā.
  - Jānis Sudrabkalns . . . . . Valsts Dramas teātra ceīš.
  - M. Selektors . . . . . Cīņa starp jauno un veco — padomju sabiedrības attīstības likums.
  - Milda Zālite . . . . . Emīlis Melngailis.
  - Nīls Grinfelds . . . . . Par latviešu komponistu darbu.
  - Jānis Niedre . . . . . «Kalevalas» 100 gadu.
  - Edgars Damburs . . . . . Rakstnieks, kuru nedrīkst piemirst.
  - Jānis Grots . . . . . Lasītāja piezīmes par Edgara Dambura dzeju.
  - Zanis Grīva . . . . . Grāmata jaunajiem lasītājiem.
- Pielikumā: Ģiežnu reprodukcijas — Prof. J. Tilberga «LPSR Tautas mākslinieka E. Melngaila portrets» un Oto Pladera «Rīgas osta».